

Raziskanost narečne slovenščine: obstoječe in potrebno

VERA SMOLE

*Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Aškerčeva 2,
SI – 1000 Ljubljana, vera.smole@guest.arnes.si*

1.01 Izvirni znanstveni članek – 1.01 Original Scientific Article

---

Prispevek predstavlja in komentira rezultate empirične raziskave (spletna anketa), nastale v okviru CRP *Jezikovna politika republike Slovenije in potrebe uporabnikov*, in le v tistem delu, ki daje uvid v to, koliko uporabniki poznajo in rabijo priročnike o narečni slovenščini ter kaj potrebujejo in čemu dajejo prednost. Pridani so še rezultati krajše in še bolj ciljno usmerjene ankete na zelo majhnem vzorcu.

This paper presents and analyses the results of empirical research (online survey) created in the framework of the CRP *Jezikovna politika republike Slovenije in potrebe uporabnikov* 'Language Policy of the Republic of Slovenia and the needs of users'. In the paper we are only interested in the part that gives us an insight into how much users know and use handbooks and manuals on Slovenian dialects, what they need and what they prefer. The results of a shorter and even more targeted survey on a very small sample have also been added.

Ključne besede: nesnovna kulturna dediščina, narečna slovenščina, potrebe jezikovnih uporabnikov, empirična raziskava, narečni slovar, narečni atlas, narečna besedila

Key words: intangible cultural heritage, Slovenian dialects, linguistic needs of users, empirical research, dialect dictionary, linguistic atlas, dialect texts

---

1 Uvod

Kot je ugotovila Helena Dobrovoljc (2017: 4), »slovenska nacionalna skupnost tradicionalno namenja veliko pozornost skrbi za ohranjanje /.../ 'knjižnojezikovnega standarda', kakor je ta jezikovni idiom poimenovan v zakonu o javni rabi slovenščine«. Večvrednost knjižnega jezika, izhajajoča iz njene posebne družbene vloge, tj. narodno predstavne navzven in narodno povezovalne navznoter, je postala »norma« po uveljavitvi sociolingvistične zvrstne teorije, ki jo je pri nas vpeljal Jože Toporišič in je bila po izidu *Slovenske slovnice* 1976 sprejeta tudi v učbenike za različne stopnje šolanja. Čeprav je ista teorija poudarjala, da »jezik ni monolitna tvorba«, ampak »sistem delnih sistemov«, razplaten na zelo različne načine, se je v slovenskem jezikoslovju in slovenski narodni oziroma jezikovni skupnosti neverjetno razširilo in zakoreninilo predvsem prepričanje o »splošni« večvrednosti knjižnega jezika ter se na nekaterih govornih območjih narečjem pripisovalo

pridevke kot grdo, kmečko (in s tem primitivno), celo neslovensko. Razumljivo, da je bilo temu ustrezno usmerjeno, da ne rečem financirano, tudi jezikoslovje. Povzročilo je tudi občutne spremembe študijskih programov slovenščine. Obrat od diahronije v sinhronijo, od raziskovanja neknjižne prostorske do knjižne zvrsti je bil v jezikoslovju pričakovan in širok, tudi potreben, slovenska specifika pa je bila v pretiravanju.

Raziskave slovenskih narečij trajajo vse od leta 1841,¹ ko je bila objavljena prva študija Rusa Izmaila I. Sreznjevskega, vendar številni narečni govori vse do danes niso raziskani zadovoljivo, sploh pa ne na vseh jezikovnih ravneh. Raziskave so sprožile predvsem zanimanje primerjalnega slovanskega jezikoslovja v tujini in takoj spodbudile tudi domače raziskovalce. Tako je bilo med obema svetovnima vojnoma že moč izdelati znanstveno klasifikacijo slovenskih narečij (Fran Ramovš, 1931) in jih pregledno diahrono opisati (isti, 1935) ter narediti načrt (vprašalnico in mrežo krajev) za *Slovenski lingvistični atlas*, dalje SLA (isti, 1934 oziroma 1945),² ki odtlej usmerja terenske raziskave. Izsledki le-teh so objavljeni v mnogih študijah in monografijah (Tine Logar, Jakob Rigler, Zinka Zorko itd.), v elektronski zbirki člankov s kartami SLA (Weiss idr. 2009) in dveh leksičnobesedotvornih zvezkih *Slovenskega lingvističnega atlasa* (dalje *SLA*) (Škofic idr. 2011 in 2016). Zlasti v doktorskih disertacijah so mlajše generacije dialektologov po letu 1990 vnašale tako nova gradiva (obsežnejša od vsebine SLA) kot nove metodološke pristope,³ pri čemer moramo upoštevati tudi raziskave Slovencev v zamejstvu in tujcev, narečne slovarje, ki jih delajo laiki, ter sodelovanje pri dveh velikih mednarodnih projektih, tj. *Slovenskem* in *Evropskem lingvističnem atlasu* (OLA, ALE).

Kljub relativno veliki produkciji narečjeslovnih prispevkov (manj je monografij) se narečjeslovna stroka zaveda, da je zaradi velike narečne členjenosti slovenščine potrebno še:

- veliko večje število *opisov* posamičnih narečnih govorov,
- mnogo več narečnih *slovarjev* različnega tipa (splošnih in tematskih, posamičnih govorov/narečij), ki bi skupaj z gradivom za *Slovenski, Slovanski in Evropski lingvistični atlas* vodili do *vsenarečnega*,
- več narečnih *atlasov*; poleg SLA še vseslovenskih in regionalnih različnih obsegov in vsebin),
- nova *sintetična/zbirna dialektologija* s poenoteno terminologijo,
- nova zgodovina jezika ter
- *zbirke narečnih besedil* (komentirane, analizirane ipd., vsekakor pa tudi zvočne) za različne uporabnike tako glede na stopnjo šolanja kot glede na strokovno zahtevnost.

Seveda bi bilo idealno, ko bi bilo čim več od tega dostopno tudi *na spletu*. Zadostna raziskanost narečne zvrsti je nujna osnova raziskavam govorjenega jezika vseh

¹ Zgodovino slovanskega narečjeslovja od začetkov oziroma omemb narečij sredi 16. stoletja do leta 1987 glej v Toporišič 1987: 217–256.

² Kratek opis zgodovine SLA glej v Škofic 2011: 13–15.

³ Glej osebne bibliografije mentorjev: Tine Logar, Zinka Zorko, Vera Smole, Mihaela Koletnik, Jožica Škofic.

vrst in pomoč pri opredeljevanju (socialne) zvrstnosti leksike v slovarjih knjižnega jezika (prim. Dobrovoljc (2017: 4) in njeno poudarjanje nove sociolingvistične raziskave o uresničevanju knjižnega jezika številnih »novih« govorcev ter Žavbi Milojević (2017: 24) o tem, da »prevajalci dramskih del in gledališki lektorji pogrešajo sistematično zbrane usmeritve glede neknjižnih zvrsti jezika«).

2 Rezultati empirične raziskave (spletna anketa)⁴

Razumljivo je, da vsaka stroka dobro pozna (ne)raziskanost svojega področja, vprašanje pa je, kako na obstoječe in primanjkljaje gledajo neposredni jezikovni uporabniki (dalje: JU) v Republiki Sloveniji (dalje: v RS) in zunaj nje (dalje: zunaj RS) in v kakšni meri jezikovne priročnike poznajo in rabijo ter kaj najbolj pogrešajo. To je poskušala zajeti spletna anketa, katere deli so bili namenjeni splošnim JU, deli pa specifičnim JU. V nadaljevanju so predstavljeni in komentirani rezultati tistih delov ankete, ki se nanašajo na narečjeslovne priročnike.

Ker je bila anketa zasnovana dvodelno, prvi del za uporabnike v RS in drugi del za uporabnike zunaj RS (zamejstvo in izseljeništvu), so v tem zaporedju predstavljeni tudi rezultati. Njim sledi posamičen in/ali skupen komentar in primerjava.

2.1 Raba (pogostnost) jezikovnih virov in tehnologij za splošne jezikovne uporabnike

2.1.1 V poglavju ankete *Pogostnost rabe naštetih priročnikov* so bili med 11 naštetimi jezikovnimi priročniki (na koncu je bilo pridano še odprta možnost »drugo«) navedeni tudi »narečni slovarji« in *Slovenski lingvistični atlas* (dalje SLA). Oba doslej izšla zvezka SLA ter trije narečni slovarji v celoti in eden od A do H so dostopni tudi na portalu Fran (dostopno na <https://fran.si/>).

Na vprašanje »Kako pogosto uporabljate naslednje priročnike?« je o rabi narečnih slovarjev odgovarjalo 3062 JU, o rabi SLA pa 3048 JU. Narečnih slovarjev ne pozna (domnevam, da nobenega) 19 % JU, SLA pa kar 32 % JU; še slabše je z njuno rabo, saj slovarjev nikoli ne rabi 55 % JU, SLA nikoli 50 % JU, zelo redko, tj. od enkrat do nekajkrat na leto, narečne slovarje rabi 21 %, SLA 14 %, redko, tj. od enkrat do nekajkrat na mesec, oboje 3 %, pogosto, tj. od enkrat do nekajkrat na dan ali vsaj od enkrat do nekajkrat na teden, pa le 4 %.

Tako nizek delež rabe je lahko pokazatelj, da je narečnih slovarjev veliko premalo, še manj jih je vključenih spletni slovarski portal Fran (za malo narečnih govorov), zato obstoječi ne morejo zadostiti potreb JU na širšem slovenskem prostoru. Prav tako je zaenkrat še (pre)majhen obseg narečnega besedja – prav tako vključenega v portal Fran –, ki je že obdelano v dveh zvezkih SLA in ki je portal

⁴ Naslov: *Raziskava o jezikovni rabi, znanju in potrebah jezikovnih uporabnikov v Republiki Sloveniji in uporabnikov slovenskega jezika zunaj nje*. Vprašalnik ankete je dostopen na povezavi: https://isjfr.zrc-sazu.si/sites/default/files/anketni_vprasanik_1_kod_0.pdf, in sicer pod naslovom *Jeziki v Sloveniji in slovenščina zunaj nje: anketni vprašalnik*. Več o projektu je na njegovi spletni strani: <https://isjfr.zrc-sazu.si/sl/programi-in-projekti/jezikovna-politika-republike-slovenije-in-potrebe-uporabnikov#v>.

obogatilo z veliko novimi narečnimi besedami, kar se zgodi z vsakim novim zvezkom. Seveda se poznavanje in raba narečjeslovnih priročnikov ne more primerjati s priročniki z normativnim značajem – za normirani knjižni jezik, vendar to ne pomeni, da narečjeslovni priročniki niso potrebni.

2.1.2 Na vprašanje o dostopnosti slovenskih narečnih slovarjev oziroma priročnikov so odgovarjali tudi JU *zunaj RS*. Na vprašanje je odgovarjalo 370 anketirancev, od katerih 42 (11 %) narečnih slovarjev ne pozna, 217 (59 %) jih nikoli ne rabi, 71 (19 %) jih rabi zelo redko, tj. enkrat do nekajkrat na leto, 26 (7 %) redko, tj. enkrat ali nekajkrat na mesec, pogosto 10 (3 %), tj. enkrat ali nekajkrat na teden, in dnevno 4 (1 %).

Odstopanja v rabi narečnih slovarjev pri anketirancih v RS so opaznejša pri poznavanju narečnih slovarjev, in sicer jih bolje poznajo anketiranci *zunaj RS*: v RS teh slovarjev ne pozna 19 %, *zunaj* le 11 %; prav tako je *zunaj RS* prisotna pogostejša uporaba: 7 % *zunaj* in 3 % v RS jih rabi enkrat ali nekajkrat na mesec, pogosto 3 % *zunaj* in 1 % v RS % enkrat ali nekajkrat na teden in dnevno *zunaj* 1 % in v RS 0 %.

Menim, da k večji rabi narečnih slovarjev *zunaj RS* pripomore večja potreba po takih priročnikih zaradi večjega števila samo ali pretežno le slovensko narečno govorečih JU in boljša pokritost prostora *zunaj* meja RS z narečnimi slovarji (koroški tezaver, porabski, rezijanski, terski, kostelski slovar itd.).

2.2 Raba (pogostnost) jezikovnih virov in tehnologij pri specializiranih jezikovnih uporabnikih

2.2.1 V anketi se je posebej ugotavljalo rabo (pogostnost) jezikovnih virov in tehnologij pri *specializiranih* jezikovnih uporabnikih v RS in *zunaj* meja RS. Pri obojih so bili anketirani JU s področja *visokega šolstva, znanosti in raziskovanja*.

2.2.1.1 V RS je anketo izpolnilo 98 jezikoslovcev raziskovalcev, visokošolskih učiteljev in razvojnih tehnologov. Med njimi se jih 49 % ukvarja z raziskovanjem jezika, 40 % z raziskovanjem jezika ter oblikovanjem jezikovnih priročnikov in virov, 6 % z raziskovanjem jezika jezikovnih tehnologij in virov ter 5 % z oblikovanjem jezikovnih tehnologij. Nekateri med njimi imajo dokončanih več osnovnih izobrazb, zato je število odgovorov pri tem vprašanju naraslo na 116; izobrazbo s področja neslovenističnega jezikoslovja jih ima 41 %, s področja slovenističnega jezikoslovja 38 %, s področja računalništva in tehničnih strok 9 %, iz drugih strok (»drugo«) pa 13 %.

2.2.1.2 *Zunaj RS* je anketo izpolnilo 17 jezikoslovcev raziskovalcev, visokošolskih učiteljev in razvojnih tehnologov. Med njimi se jih 13 ali 76 % ukvarja z raziskovanjem jezika, 2 ali 12 % z raziskovanjem jezika ter oblikovanjem jezikovnih priročnikov in virov ter po 1 ali 6 % z raziskovanjem jezika jezikovnih tehnologij in virov oziroma z oblikovanjem jezikovnih tehnologij. Nekdo med njimi ima dve osnovni izobrazbi, zato je število odgovorov pri tem vprašanju 18; največ, tj. 12 ali

67 %, ima izobrazbo s področja slovenističnega jezikoslovja, 6 ali 33 % s področja neslovenističnega jezikoslovja⁵ in nihče s področja računalništva in tehničnih strok.

Vseh, ki so *zunaj RS* s področja *visokega šolstva, znanosti in raziskovanja* izpolnili anketo, je bilo 98 JU. V grobem smo jih razdelili na 52 (52 %) nejezikoslovcev, ostalo (48 %) so jezikoslovci, kamor smo vključili tudi 7 lektorjev za slovenski jezik. Največ je raziskovalcev nejezikoslovcev (21), sledijo visokošolski učitelji nejezikoslovci (18), visokošolski učitelji jezikoslovci (17), študentje nejezikoslovci (13), raziskovalci jezikoslovci (12), študenti jezikoslovci (10) in lektorji za slovenski jezik (7).

V primerjavi z anketiranci s področja *visokega šolstva, znanosti in raziskovanja* iz RS (teh je sicer malo več kot desetkratnik tega števila, tj. 1027, je razumljivo *zunaj RS* (slovenščina tam ni prvi jezik) anketo izpolnilo manj nejezikoslovcev (79 % : 52 %), a še vedno zadovoljivo veliko. Razmerje 98 (v RS) : 17 (*zunaj RS*) anketirancev jezikoslovcev in 1027 (v RS) : 98 (*zunaj RS*) vseh anketirancev s področja *visokega šolstva, znanosti in raziskovanja* je glede na število teh ustanov s slovenščino kot učenim jezikom ali predmetom raziskovanja pričakovano.

2.3 Prednostni priročniki

2.3.1 Narečni slovarji in JU v RS

Anketirancem smo zastavili tudi vprašanje »Kateri slovarji so po vašem mnenju za razvoj in ohranjanje statusa slovenščine najpomembnejši in bi jih zato morali prednostno oblikovati ali posodobiti?« Med 117 JU v RS, ki so odgovarjali na to vprašanje, 11 (9 %) izbralo tudi narečni slovar, ponujen med 13 možnimi slovarji in možnostjo »drugo«.

Predvidevamo, da so anketiranci mislili na vseslovenski narečni slovar, ki je z 11 navedbami (9 %) pristal na predzadnjem mestu – pred zgodovinskim slovarjem z 8 (7 %). Glede na to, da je to edini slovar neknjižnega jezika in anketirancem v tolikšni meri ne pomeni temeljnega sredstva sporočanja in predmeta raziskav, je odstotek razmeroma zadovoljiv.

2.3.2 Narečni slovarji in uporabniki slovenskega jezika *zunaj RS*

Na isto vprašanje je *zunaj RS* odgovarjalo 18 JU in 3 (15 %) so izbrali tudi narečni slovar, 2 (11 %) pa tezaver, ki ponavadi vsebuje tudi narečno leksiko.

Vzorec je *zunaj RS* sicer zelo majhen, medtem ko so deleži v primerjavi z JU v RS (15 % plus 11 %) znatno večji. Lahko samo potrdimo komentar, podan pri rabi narečnih slovarjev (2.1.2).

⁵ Sem se prištelata tudi hungarista, ki je sicer pri izobrazbi označil rubriko »drugo«.

2.3.1.1 Drugi priročniki in JU v RS

V sklopu vprašanj o drugih priročnikih, ki bi jih morali prednostno oblikovati ali posodobiti, je na vprašanje »Kateri drugi priročniki so po vašem mnenju za razvoj in ohranjanje statusa slovenščine najpomembnejši in bi jih zato morali prednostno oblikovati ali posodobiti?«, med 112 JU v RS 19 (17 %) JU zapisalo zgodovinsko slovnico,⁶ 17 (15 %) novo dialektologijo (priročnik, ki prinaša opis vseh narečij) in 12 (11 %) lingvistični atlas.

Glede na to, da navedeni priročniki niso normativnega značaja, je odstotek JU v RS, ki te priročnike prepoznava za zelo pomembne »za razvoj in ohranjanje statusa slovenščine«, presenetljivo visok. Razveseljivo je, da je zavest o jezikovnih koreninah in zvrsti, ki pomeni krajevno (notranjo) identifikacijo, prisotna vsaj v taki meri. Hkrati pa je opomin stroki (in politiki), da končno izdela celotno zgodovinsko slovnico (doslej po nekaterih ravninah: Ramovš 1926, 1924, 1952, Greenberg 2000 (v angleščini) in 2002 (v slovenščini)),⁷ novo dialektologijo (zadnja in edina: Ramovš 1935),⁸ dokonča SLA in morda izdela še druge narečne atlase, ki pa jih bo treba bolj promovirati.

2.3.1.2 Drugi priročniki in jezikovni uporabniki zunaj RS

Na isto vprašanje je *zunaj RS* odgovarjalo 18 JU in 4 (22 %) so navedli zgodovinsko slovnico, 4 (22 %) novo dialektologijo (priročnik, ki prinaša opis vseh narečij) in 3 (17 %) lingvistični atlas

Vzorec *zunaj RS* je tudi pri tem vprašanju zelo majhen, deleži v primerjavi z JU v RS pa nekoliko večji. Večjo potrebo po narečnih priročnikih (vključno s slovarji) je možno razložiti z večjim zanimanjem za narečno zvrst *zunaj RS* kot v RS.

3 Rezultati manjše vzorčne raziskave

V seminarju pri predmetu Slovenska dialektologija na magistrskem študiju slovenistike na FF UL so v študijskem letu 2016/17 štiri študentke⁹ opravile manjšo raziskavo, s katero smo med specifičnimi jezikovnimi uporabniki, ki se v svojem poklicu srečujejo z narečno zvrstjo, želeli pridobiti informacije o tem, kako se pri svojem delu znajdejo, ali poznajo in uporabljajo narečjeslovno literaturo, kakšno oziroma katero (če sploh) najbolj pogrešajo ter kakšen je njihov odnos (in morda še odnos poklicnega okolja) do narečne zvrsti. V ta namen smo izoblikovali štiri deloma podobne, deloma specifične vprašalnike s pet do osem (pod)vprašanji,¹⁰ in sicer za narečjeslovce, lokalne radie, učitelje in lokalna društva. Opravljen je bil

⁶ Med narečjeslovnimi priročniki jo navajamo zato, ker je z njimi v soodvisnosti.

⁷ Za študijske potrebe obstajajo tudi gradiva predavateljev.

⁸ Za študijske potrebe obstajajo tudi gradiva predavateljev.

⁹ Po abecednem redu so to: Urška Bajc, Ana Elizabeta Kerman (za lokalne radie), Nastja Koritnik in Ana Zupanc.

¹⁰ Za sugestije k izboljšanju vprašalnikov se zahvaljujemo Nataši Gliha Komac.

po en intervju, za lokalne radie pa dva.¹¹ Kljub minimalnemu vzorcu so bili intervjuji zelo koristni za kasnejše oblikovanje dela spletne ankete CRP-a, evidentirali pa smo tudi potrebe JU, ki jih spletna anketa zaradi svoje siceršnje obsežnosti ni mogla. V nadaljevanju predstavljamo ideje sogovornikov, ki so vredne upoštevanja. Čeprav so to odgovori posameznikov, sklepam, da so navedene potrebe širše, vsaj v poklicu, ki so ga anketiranci zastopali.

3.1 V intervjuju s predstavniki lokalnega radia,¹² na katerem predvajajo oddaje tudi v narečni zvrsti, in sicer so to razne etnološke oddaje (vsaj deloma v narečju), oglasi (izmenično s knjižnim jezikom), določene kontaktne oddaje in zaradi tistih porabskih Slovencev, ki knjižne slovenščine ne razumejo, tudi ena od informativnih oddaj, smo izvedeli, da pogrešajo »obratni« slovar. Na območju, kjer so narečni govori še sredstvo vsakdanjega sporazumevanja in je poznavanje knjižne leksike manjše oziroma slabše, novinarji določene vsebine ali samo lekseme pojasnjujejo tudi »po domače«. Taki »obratni« slovarji, kjer je v izhodišču knjižna beseda, na karti pa v svojih arealih narečne besede, so pravzaprav narečni atlasi, možna pa bila tudi dela slovarskega tipa (prim. Horvat 2015).

3.2 V intervjuju s predstavnico (osnovnošolskih) učiteljev¹³ je bila izražena potreba po obravnavi lokalnega narečnega govora in vključitev tega v učni načrt. Nekateri učitelji, tudi intervjuvanka, to delajo na lastno pobudo, saj imajo učence, ki se doma še vedno sporazumevajo v narečju. Da bi učencem predstavili še druga narečja, bi učitelji potrebovali zbrane zvočne posnetke narečnih besedil, primerne za osnovnošolce – to bi lahko bile tudi pesmi. Pobudo smo začeli uresničevati takoj, tj. že v letnem semestru študijskega leta 2016/17, pri predmetu Slovenska narečja. Študentje so v različnih narečnih govorih, večinoma vsak v svojem, vodeno pridobili 35 zvočnih posnetkov ene ali dveh basni (odvisno od zahtevnosti govora), jih transkribirali fonetično in v glasovno poknjiženem zapisu ter sinhrono analizirali¹⁴ z namenom spletne objave – čakamo le še izdelavo spletne aplikacije.¹⁵

4 Sklep

Med naštetimi priročniki, ki niso normativni, kot so priročniki knjižne zvrsti, in katerih poznavanje in raba so se ugotavljali v spletni anketi, so bili tudi narečni

¹¹ Pri drugem intervjuju je sodelovalo pet radijskih sodelavcev.

¹² Prvi intervju je bil opravljen z novinarjem Radia Murska Sobota Milanom Zrinskim, drugi pa še s petimi sodelavci istega radia.

¹³ Intervjuvanka je bila profesorica slovenščine z ene od gorenskih osnovnih šol.

¹⁴ Za ustreznost posnetkov, zapisa in analize sva poskrbeli mentorici Vera Smole (nosilka predmeta) in Mojca Horvat (asistentka).

¹⁵ V ta namen smo se povezali z dr. Alenko Kavčič (Laboratorij za računalniško grafiko in multimedije) s Fakultete za računalništvo in informatiko UL. Pod njenim mentorstvom je študent Gregor Šajn 2017 za svoje diplomsko delo izdelal računalniško aplikacijo za interaktivni Slovenski narečni atlas (SNA), dosegljivo na naslovu <http://atlas.musiclab.si/sna/>, 2018 pa študent Ivan Lovrić za diplomsko delo aplikacijo Interaktivna karta slovenskih narečnih besedil, dosegljivo na naslovu <http://narecja.si/>.

slovarji in *Slovenski lingvistični atlas* (ter zgodovinska slovnica). Raziskava je pokazala, da so med najmanj rabljenimi priročniki, čemur botruje več dejavnikov: (1) tovrstnih priročnikov (narečnih slovarjev, narečnih atlasov, opisov posamičnih krajevnih govorov (prilagojenih tudi za nestrokovne uporabnike), narečnih besedil za različne starostne skupine ipd.) je premalo in/ali z njimi ni pokrito celo jezikovno območje, (2) slaba dostopnost in promocija sicer obstoječih priročnikov ter (3) večdesetletna zapostavljenost in v veliki meri negativni družbeni odnos do rabe te zvrsti v RS (boljši so rezultati zunaj RS) ter posledična finančna in kadrovska podhranjenost raziskav.

Jezikovni uporabniki slovenščine, ki so izpolnili spletno anketo, pa so narečjeslovne priročnike vendarle uvrstili med prednostne in take, ki so pomembni za razvoj in ohranjanje statusa slovenščine; boljši rezultat je bil zunaj RS.

Koristne sugestije nam poleg obsežnih lahko dajo tudi manjše ciljno usmerjene ankete. Obe sugestiji – narečni atlasi kot slovarji od knjižne besede k narečni ter narečna besedila v zvočni in zapisani obliki – sta se že začeli uresničevati. Seveda pa priprava narečjeslovnih priročnikov v študijskem procesu ne more nadomestiti znanstvenih del, ki jih izvajajo usposobljeni strokovnjaki in ki so tudi ustrezno financirana.

Pristojne organizacije, ki odmerjajo financiranje, se pri (ne)podpori narečjeslovnih raziskav premalo zavedajo, da te ne spadajo samo na področje jezikoslovja, ampak tudi na področje ohranjanja nesnovne kulturne dediščine, ki je še bolj minljiva od snovne. Še dosti bolj kot v knjižnem jeziku je v narečnem ohranjen narodov zgodovinski spomin: v kolikšni meri ga bomo dokumentirali, je nič manj kot od stroke odvisno od jezikovne politike na državni ravni.

LITERATURA

- Helena DOBROVOLJC, 2017: Normativni opis in jezikovna standardizacija v aktualnem jezikovnopoličnem okviru. *Pleteršnikovi dnevi. Jezikovna politika Republike Slovenije*. Zbornik povzetkov. Ur. Nataša Gliha Komac in Marko Jesenšek.
- Marc GREENBERG, 2000: *A Historical Phonology of the Slovene Language*. Heidelberg: C. Winter.
- –, 2002: *Zgodovinsko glasoslovje slovenskega jezika*. Prevedla Marta Pirnat Greenberg. Maribor: Aristej.
- Mojca HORVAT, 2015: Gradivo za tematski slovar slovenskih narečij: pomensko polje kulturne rastline. *Slovnica in slovar – aktualni jezikovni opis*. Ur. Mojca Smolej. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. (Obdobja, 34). 283–290.
- Jožica ŠKOFIC, 2011: 1.1 Iz zgodovine Slovenskega lingvističnega atlasa. Slovenski lingvistični atlas 1. Človek (telo, bolezni, družina). 2 Komentarji. *Slovenski lingvistični atlas 1*. Ur. Jožica Škofic idr. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU. (Zbirka Jezikovni atlas). 13–15.
- Jožica ŠKOFIC idr., 2011: *Slovenski lingvistični atlas 1. Človek (telo, bolezni, družina)*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU. (Zbirka Jezikovni atlas). Dostopno 9. 7. 2018 na <http://sla.zrc-sazu.si>, <http://www.fran.si>.
- –, 2016: *Slovenski lingvistični atlas 2. Kmetija*. Elektronska objava. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU. (Zbirka Jezikovni atlas). Dostopno 9. 7. 2018 na <http://sla.zrc-sazu.si>, <http://www.fran.si>.

Jože TOPORIŠIČ, 1987: Slovensko narečjeslovje. *Portreti, razgledi, presoje*. Maribor: Založba Obzorja. 217–256.

Peter WEISS (ur.), 2009: *Ponovne objave člankov s kartami za Slovenski lingvistični atlas (do leta 2008)*. Ljubljana: Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU. Dostopno 9. 7. 2018 na http://bos.zrc-sazu.si/c/Dial/Ponovne_SLA/P/.

Nina ŽAVBI MILOJEVIČ, 2017: Jezik (govor) v slovenskih gledališčih in jezikovna politika. *Pleteršnikovi dnevi. Jezikovna politika Republike Slovenije*. Zbornik povzetkov. Ur. Nataša Gliha Komac in Marko Jesenšek.

EXPLORATION OF DIALECTAL SLOVENE: THE EXISTING AND NECESSARY

The research of Slovenian dialects started in 1841 when the first study was published by Russian linguist Izmail I. Sreznjevski.: a study about Slovenian Zilja (Gailtal) dialect in Carintia in Austria. In the next (nearly eight) decades, the numerous Slovenian dialects have not been sufficiently explored, at least not on every linguistic level. Later, researches were mainly triggered by the interest of comparative Slavic linguistics abroad, which encouraged Slovenian researchers to do the same. Thus, between the two world wars, a scientific classification of Slovenian dialects could already be established (Fran Ramovš, 1931) and diachronically described (Ramovš, 1935) as well as made an outline (a questionnaire and a network of data-points) for the Slovenian linguistic atlas, hereinafter SLA (Ramovš 1934; 1945), which since then guides the field research. In the second half of the 20th century, many papers, studies and books were written based on the analysis of the SLA dialect material. An introductory volume to the SLA was published in 1999 (*Vodnik po zbirki narečnega gradiva za Slovenski lingvistični atlas (SLA)* 'Guide to the collection of dialect material for the Slovenian Linguistic Atlas (SLA)'). And, finally, two volumes of SLA: the dialectal lexemes from the semantic field *man* from 2011 and the dialectal lexemes from the semantic field *farm* from 2016. In particular, younger generations of dialectologists have introduced new linguistic materials (more extensive than SLA content) in their doctoral dissertations since 1990, using new methodological approaches, taking into account the research of Slovenians living abroad and foreign linguists, the dialect dictionaries of local people, and the participation of dialectologists in two international projects, i.e. Slavic Linguistic Atlas (OLA) and European Linguistic Atlas (ALE).

In spite of the relatively large production, we need a greater number of descriptions of individual local dialects and speeches, more dialect dictionaries of various types (general and thematic, dictionaries of individual speeches, sub-dialects and dialects, all-Slovenian dialect dictionary, etc.), and more dialect atlases (besides SLA, also an all-Slovenian atlas as well as regional atlases), new synthetic dialectology and history of language and collections of dialectal texts for different users – all available online. Sufficient research of the dialect is an indispensable base for the research of the spoken language in all varieties and also helps us defining the (social) variability of lexicon in the dictionaries of the literary (standard) language. Interested language users have the right to decide on the use of language elements, to learn all varieties of their mother tongue and to know the origin of all of its components, and linguists (dialectologists) have to offer such descriptions. The elaboration of research priorities and more sustainable financing of researches would rationalize the use of funds and resources in our country, which are still too dispersed and underutilized by project-based financing, and forcing the researchers into the quantity of publications instead of their quality.